

Велика Албанија

ПРОШЛОСТ У ОГЛЕДАЛУ САДАШЊОСТИ

Пише Александар ЖИВОТИЋ

Први светски рат
– повлачење
српске војске преко
Албаније, 1915.
Фото: Војни музеј >

Албански устанак 1911, пребегле арбанашке фамилије у Подгорици, жене и деца пред пекаром очекују да добију хлеб
Фото: Војни музеј

У тренуцима кад су се српске политичке, интелектуалне и војне елите надале да су ратови проузроковани разбијањем југословенске државе окончани миром у Дејтону, косовско-метохијско питање, које је избијањем сукоба у Словенији, Хрватској и Босни и Херцеговини остављено по страни, добијало је свој нови замањ. Још дуго неће мо знати зашто су западне силе, превасходно САД, тада одлучиле да у склопу свеобухватног решења југословенске кризе не отварају проблем Косова и Метохије.

Претпостављамо да се процењивало да би простор Косова и Метохије, са свим својим међуетничким посебностима и напетостима, могао бити искоришћен као полигон за будуће изазивање кризе ширих размера, која би представљала згодан повод за политичку и војну интервенцију НАТО-а на Балкану и заокруживање Србије и српског народа као фактора који ремети пројектовану „балканску стабилност“.

Пресудни догађаји, који суштински обликују нашу данашњу стварност, започели су у моментима кад су западне силе, 1997. године, славиле званични Београд као „фактор мира и стабилности на Балкану“. Крах пирамидалне штедње у Албанији, потпуна унутрашња анархија и колапс државних институција довели су до званично неконтролисаног изношења наоружања и војне опреме из магацина албанске војске, које је убрзо илегалним каналима завршило на Косову и Метохији. На другој страни, док је на просторима Хрватске и Босне и Херцеговине беснео грађански рат, на Косову и Метохији су успостављене пара-

лелне политичке структуре, чиме је постављена основна инфраструктура неопходна за подизање оружане побуне. Истовремено, формиран су различити управни и логистички центри на простору Западне Европе који су имали задатак да припреме оружану побуну и обезбеде међународну подршку. Регрутована првенствено у редовима локалних кабадахија, насилника и криминалаца који су се осамдесетих и деведесетих година организовано распршили по земљама Западне Европе, терористичка УЧК требало је да одигра улогу оружане групације бораца за слободу и демократију. Почетне терористичке акције брзо су изазвале реакцију српских и југословенских снага безбедности. Све оштрији напади на војску и полицију, учестале отмице и други криминални акти изискивали су контрамере, услед којих су западне силе и САД налазиле разлоге за своје мешање у постојећи конфликт.

Почетак напада на СР Југославију након инсценираног масакра у Рачку и српског одбијања ултиматума у Рамбујеу означио је врхунац западног мешања, кршења међународноправних норми и подршке албанским апетитима на Балкану.

ЗАОКРУЖИВАЊЕ ЗАДАТОГ ПРОСТОРА

Након ултимативног повлачења српских војних и полицијских снага с простора Косова и Метохије, створени су услови за несметану албанску експанзију, протеривање преосталог српског и неалбанског живља и постепено обликовање косовске независности под патронатом САД.

Након самопроглашења косовске независности и убрзаног таласа његовог признања од водећих сила западног света, уследио је процес убрзане консолидације албанског фактора на Балкану. Као опробани и проверени савезници, Албанци су добили посебну улогу на ширем балканском простору. Суштинским брисањем граница између Косова и Метохије и Албаније, подизањем Албанаца на ниво конститутивног народа у Македонији и стварањем нових јединица локалне самоуправе у Црној Гори с доминантним албанском већином, духовно и територијално се заокружује простор на који Албанци одавно претендују.

Гледано из угла креатора и патрона албанске независности, тиме би се постигла вишеструка геополитичка корист. Стварањем великоалбанске државе био би завршен процес етничког и територијалног конституисања албанске нације, која би, захвална за помоћ и подршку, постала кључан ослонац САД на Балкану. Албанска нација, готово приближно бројна као бугарска и српска, представљала би сигуран контратег Србији, а затим и Бугарској и Грчкој, као и сигурну базу за постојану америчку доминацију и, у случају потребе, интервенцију на ширем простору пројектованог „Западног Балкана”. У геостратегијском смислу она би држала српску државу далеко од Јадранског мора, постојано притискала Црну Гору и онемогућавала њихове тешње везе у будућности. На другој стра-

Рејутшована ѿрвенствено у редовима локалних кабадахија, насилника и криминалаца који су се осамдесетих и деведесетих година оранизовано расирили ѿ земљама Зајадне Евроје, штерористичка УЧК шребало је да одиѿра улоју оружане ѿрујаѿије бораца за слободу и демократију.

ни, осигурањем њеног утицаја у западним деловима Македоније суштински би контролисала моравско-вардарску долину, спречавала путеве који би српску државу и њену привреду водили ка Солуну и Средоземљу, уз истовремено угрожавање српско-грчке вертикале, која би могла да представља кључну баријеру албанском ширењу ка унутрашњости Балкана.

У условима убрзаног премештања центара глобалних геополитичких кретања ка истоку, услед све израженијег спора између Запада и Русије и све веће кинеске присутности у Европи, албански фактор би уз готово неограничену подршку западног света добио кључну улогу у региону.

ИСТОРИЈСКИ КОРЕНИ САВРЕМЕНИХ ОКОЛНОСТИ

У моментима отварања „источног питања” 1875–1878, кад су се темељи Османске империје повијали под притисцима набујалих балканских националних покрета, а вишевековна отоманска владавина се приближавала крају, у кругу утицајних албанских интелектуалаца у Цариграду зачета је великоалбанска идеја. Настала на таласу страха да би албански народ, а посебно његова утицајна бегов-

ска елита могла да остане без моћног заштитника унутар чијег је државног система била у потпуности интегрисана, великоалбанска идеја требало је да дефинише циљеве, правце и начине стварања природне и етничке Албаније. Пројектована Албанија четири вилајета – Косовског, Скадарског, Битољског и Јањинског – обухватала је широк простор на коме су Албанци, према демографским проценама, чинили мање од 40% укупне популације. Готово век и по касније, након деценијских циклуса насиља, локалних и светских ратова, константних притисака на неалбанско хришћанско становништво, присилне албанизације првенствено муслиманског становништва словенског порекла и природних метанастазичких кретања, говоримо о територијалном пространству које је готово сто процентно насељено албанским живљем.

КРЕДИТОРИ ИЗ РЕДОВА ВЕЛИКИХ СИЛА

Од тренутака у којима је обликована идеја о стварању Велике Албаније, па практично до наших дана, њени креатори и носиоци настојали су да у циљу њене реализације пронађу кредитора из реда великих и локалних сила, које су у датим тренуцима биле животно заинтересоване >

за дешавања на Балкану. У данима формирања и дефинирања основних постулата великоалбанске идеје заштитник је виђен у моћној Османској империји, да би у данима њеног убрзаног повлачења са Балкана подршка тражена у Бечу, као центру креирања аустроугарске политике ограничења и контроле српске државности и противљења идеји српског националног ослобођења и уједињења. Године балканских ратова и Првог светског рата довеле су албански национални корпус у жижу српских и италијанских интереса. Снажно противљење великих сила српском изласку на море преко северних делова Албаније ослабило је српски утицај међу албанским главарима на северу Албаније и отворило пут ширењу италијанских интереса. Послератно италијанско-југословенско надметање на простору Албаније завршило се средином двадесетих година цементирањем италијанске доминације у тој земљи, која ће бити у потпуности заокружена италијанском анексијом Албаније 1939, а затим и стварањем Велике Албаније под италијанском заштитом 1941 – на рушевинама југословенске државе.

Пораз фашистичких снага у Другом светском рату и пресудна југословенска подршка албанском партизанском покрету утрли су пут послератном краткотрајном југословенском утицају у тој земљи. Успостављањем директ-

не комуникације између албанског руководства и совјетског врха 1947, а нарочито услед сукоба између Југославије и Информбироа, створени су услови за утврђивање совјетског утицаја у Албанији. Тај вектор совјетског утицаја пресудно је утицао да у годинама након Другог светског рата револуционарно опијено и наднационално идеалистички усмерено југословенско руководство одустане од идеје предаје територија насељених албанским народом Албанији, али је у годинама сукоба с Југославијом декларативно подржао великоалбанске аспирације, које је потом у моментима нормализације односа с Југославијом активно стишавао.

На другој страни, крај Другог светског рата отворио је и епоху одсуства западних сила с простора Албаније, с тим што су представници САД, током Мирове конференције у Паризу 1946, нудили албанском лидеру Енверу Хоџи компензацију за уступке Грчкој у Епиру. Отворено се говорило о америчкој подршци у добијању накнаде на северу! Сукоб са Совјетским Савезом, у који је Албанија ушла 1961, довео је Кину на Балкан. Кинеско покровитељство и револуционарна искључивост потхрањивали су до краја седамдесетих година великоалбанске аспирације. Прекид тог савеза, године изолације Албаније и крах комунизма повратили су западни утицај у Албанији и це-

У условима убрзаног премештања центара глобалних геополитичких креирања ка истоку, услед све израженије спора између Запада и Русије и све веће кинеске присућности у Европи, албански фактор би уз истово неограничену подршку западног света добио кључну улогу у региону.

Демонстрације на КиМ 1981. године

Фото: Printscreen

Повлачење српске војске преко Албаније, 1915.

Фото: Војни музеј

локупном албанском националном корпусу, претварајући га у сигурног западног савезника, а неретко и кључну полуку његове балканске политике.

НАСТОЈАЊА ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ВЛАСТИ

За то време југословенске власти су настојале да путем усмереног и убрзаног развоја, инвестиција, подизања и унапређења економских, здравствених, образовних и културних прилика подижу ниво животног стандарда југословенских Албанаца. Веровало се да ће на тај начин, као и ширења њихових аутономних права, успети да парирају утицају Албаније међу њима и трајно их вежу за српску и југословенску државу. За то време, нарочито од краја шездесетих година, услед убрзане децентрализације југословенске државе, слабљења улоге Србије у југословенској федерацији и подизања уставног положаја Косова и Метохије готово на ниво републике, овлашћења и присуство југословенске и српске државе у тој покрајини су сведени на минимум, што је отворило простор за утврђивање великоалбанског идентитета. Тиме је створена погодна основа да се осамдесетих година истакне парола за подизање косовске аутономије на ниво републике и појача притисак на све малобројније српско становништво на Косову и Метохији.

Надрастајући унутрашње поделе и религијске посебности, константним инсистирањем на главним идејама националног програма обликованог пре више од 140 година, тражећи подршку и заштиту од најмоћнијих светских сила, албански национални покрет константно је тежио стварању Велике Албаније.

Данас, након свих геополитичких потреса и поремећаја у последње три деценије, чврсто усмерен и контролисан од западних сила, албански национални покрет се налази на корак од остварења давно зацртаног циља. Од снаге и способности српског народа и његове државе зависи да ли ће великоалбанска идеја угрозити темеље српске државности.¹

Уговори о пословној сарадњи

Недавно је Министарство одбране потписало уговоре о пословној сарадњи са неколико установа, којима се нуде погодности за запослене у Министарству одбране и Војсци Србије, као и за чланове њихове уже породице. Међу њима су три специјалне болнице за рехабилитацију – „Бања Кањижа”, „Русанда” Меленци и „Јунаковић” Апатин, те Универзитет у Београду – Шумарски факултет и Позориште „Славија”.

На основу потписаног уговора Специјална болница за рехабилитацију „Бања Кањижа”, запосленима у МО и ВС омогућава се попуст од 10% у односу на важећи ценовник за услугу болеснички дан и попуст од 10% у односу на важећи ценовник на услуге рекреативног програма, уз могућност плаћања на шест месечних рата путем административне забране. Од плаћања на рате изузето је плаћање боравишне таксе и осигурања за цео период боравка, као и плаћање првог лекарског прегледа који се наплаћује одмах по обављеном прегледу.

Специјална болница за рехабилитацију „Русанда” одобрава попуст од 15% на све цене медицинских третмана, смештаја, хране и велнес услуга, као и попуст од 20% за готовинско плаћање у односу на важећи ценовник. Услуга се може плаћати на максимално девет месечних рата путем административне забране (више података на www.banjarusanda.rs).

Уговором о пословној сарадњи са Специјалном болницом за рехабилитацију „Јунаковић” Апатин одобрава се попуст од 10% на важећи ценовник за тзв. болеснички дан (смештај, исхрана, медицинске услуге). Тај попуст односи се и на плаћања у готовини. Услуга се може плаћати на максимално шест месечних рата путем административне забране (подаци о тој установи на www.banja-junakovic.rs).

Потписан је и уговор о пословној сарадњи са Универзитетом у Београду – Шумарским факултетом, којим се запосленима у МО и ВС омогућава коришћење капацитета и услуга објекта Пирамида „Гоч” у Научнонаставној бази „Гоч” Шумарског факултета под повољнијим условима – уз попуст од 10% у односу на важећи ценовник за услуге полупансионског и пансионског смештаја, уз могућност плаћања на шест месечних рата путем административне забране (информације на 011/305-3964 и 036/815-126 и www.sfb.bg.ac.rs).

Уговором о пословној сарадњи са Позориштем „Славија” одобрава се попуст од 50% на цену улазница за све позоришне представе са репертоара, осим у периоду од 1. до 3. у месецу када се карте продају по цени од 300 динара (контакт подаци – www.pozoriste-slavija.co.rs).